

OBSAH

Seznam zkratk	11
Úvodem	13
1 Redukční procesy v řeči z hlediska fonetických rysů	17
<i>Pavel Machač – Magdalena Zíková</i>	
1 Mluvená řeč a variabilita	17
2 Pojem <i>redukce</i>	18
2.1 Redukce hláskové vs. redukce slovní	18
2.1.1 Redukce hláskové	18
2.1.2 Redukce slovní	19
2.2 Redukce vokální vs. redukce v širším smyslu	19
2.2.1 Redukce vokální – redukce v užším smyslu	19
2.2.2 Redukce v širším smyslu	20
2.3 Redukce strukturní vs. redukce „hypoartikulační“	20
3 Aspekty řečové variability	21
3.1 Podmínky řečové variability	21
3.1.1 Zvukové redundance	21
3.1.2 Jednotky percepce řeči	22
3.1.3 Fonotaktická pravidla	23
3.1.4 Nefonetické lingvistické faktory	23
3.1.4.1 Gramatické struktury	23
3.1.4.2 Lexikální stereotypy a pravděpodobnost výskytu slov	24
3.2 Příčiny vzniku redukovaných forem	24
3.2.1 Fyziologické příčiny	25
3.2.1.1 Synchronizace artikulátorů	25
3.2.1.2 Koartikulační jevy	25
3.2.2 Artikulační úsilí	27
3.3 Faktory ovlivňující přítomnost a míru redukce	27
3.3.1 Extralingvistické faktory	27
3.3.2 Lingvistické faktory	29
3.4 K postavení redukovaných forem v řeči (prestové a lentové formy slov)	30
4 Fonetické rysy a redukované formy v mluvené češtině	31
4.1 Minimální fonetická informace	31
4.2 Minimální fonetická informace kontextuální a akontextuální	32
4.3 Fonetické rysy	33
4.3.1 Vlastní fonetické rysy	35

4.3.2 Nevlastní fonetické rysy	35
4.4 Výslovnostní oblasti, zvukové siluety a kontury	36
5 Fonetické rysy při analýze redukováných forem	38
5.1 Paralelní artikulace	38
5.1.1 Homofonie	40
5.1.2 Typy paralelních artikulací	41
5.2 Ilustrace modifikovaných fonetických rysů	42
5.3 Zápis redukováných forem pomocí fonetických rysů ve vztahu k formám kanonickým	43
II Redukční procesy v produkci mluvené češtiny: stabilita fonetických rysů	45
<i>Pavel Machač – Magdalena Zíková</i>	
1 legitimita redukováných forem	45
2 Redukce samohláskové	47
3 Redukce souhláskové	49
3.1 Explozivny	50
3.1.1 Charakteristika exploziv	50
3.1.2 Redukce exploziv závislé na znělosti	52
3.1.3 Redukce exploziv závislé na místě tvoření	54
3.1.4 Shrnutí	55
3.2 Frikativy	55
3.2.1 Charakteristika frikativ	55
3.2.2 Znělostní redukce frikativ	56
3.2.3 Shrnutí	58
3.3 Afrikáty	58
3.3.1 Charakteristika afrikát	58
3.3.2 Redukce afrikát	58
3.4 Sonory	59
3.4.1 Charakteristika sonor	59
3.4.2 Redukce sonor	60
3.5 Shrnutí stability vokálních a konsonantických rysů	62
3.6 Stabilita rysů ve čtených vs. spontánních projevech	62
4 Redukce nadsegmentální	64
4.1 Redukce závislé na přízvuku a pozici slabiky ve vyšších řečových jednotkách	64
4.2 Rys slabičnosti	67
4.2.1 Nestandardní reprezentace slabičného vrcholu	67
4.2.2 „Pobočné“ slabiky	67

III	Redukční procesy v percepci mluvené češtiny: robustnost fonetických rysů	69
	<i>Pavel Machač – Magdalena Zíková</i>	
1	Pojem <i>percepční robustnost</i>	69
2	Základní otázky výzkumu v oblasti percepce redukovaných forem	70
2.1	Experiment: desonorizace frikativ v mluvené češtině	72
2.2	Experiment: šeptané frikativy v češtině	73
2.2.1	Fonologická vs. fonetická znělost	75
2.3	Kompenzace redukovaných rysů pomocí fonetického detailu	76
2.4	Kompenzace redukovaných forem pomocí obsahového kontextu	77
2.5	Různé kompenzační strategie v závislosti na typu redukce	78
2.6	Experiment: paralelní artikulace ve spontánní češtině	79
2.7	„Fonologizace“ fonetických rysů ve spontánní češtině?	82
2.8	Role obsahového kontextu	83
2.9	Mentální reprezentace redukovaných forem	83
3	Shrnutí	85
4	Závěr	86
IV	Presahy mezi melodémy v běžné řeči	87
	<i>Zdena Palková</i>	
1	Melodémy ve standardu češtiny	87
1.1	Intonace a melodie	87
1.2	Melodém a kadence	88
1.3	Přehled melodémů, jejich funkce	88
1.3.1	Melodém ukončující klesavý	89
1.3.2	Melodém ukončující stoupavý	90
1.3.3	Melodém neukončující	91
2	Melodémy v realitě běžné řeči	93
2.1	Zjištění z nových výzkumů	93
2.2	Zaměnitelnost melodémů?	94
2.3	Porovnání kontur	96
3	Presahy melodémů v řeči: doklady z empirického výzkumu	99
3.1	Vlivné faktory	100
3.2	Popis experimentu	100
3.3	Některé výsledky	101
3.4	Příklady záměnných kontur	103
4	Shrnutí	105

V	Prozodické vlastnosti češtiny ve vztahu k mezislovnímu sandhi	106
	<i>Zdena Palková</i>	
1	Výchozí předpoklady	106
1.1	Vztah zvukových kvalit a mezislovní hranice v češtině	106
1.2	Mluvní takt a slovní přízvuk	107
2	Takt a slovo v segmentaci textu	108
2.1	Základní typy taktů	109
2.2	Délka taktu	110
2.3	Pravidelnosti a modifikace základních tendencí	111
2.3.1	Předložková spojení	111
2.3.2	Některé další tendence při spojování monosylab do taktů	113
3	Zvuková charakteristika mluvního taktu	114
3.1	Základní tendence	115
3.2	Melodická kontura taktu	115
3.3	Diskuse	118
VI	K teorii českého pravopisu	119
	<i>Oldřich Uličný</i>	
1	Vizuální komunikační prostředky	119
1.1	Vizuální komunikační prostředky a jejich systémy	119
1.1.1	Grafické systémy pro záznam řeči jednoho jazyka	119
1.1.1.1	(Orto)grafický systém hláskového písma jednoho jazyka	119
2	K pravopisným principům	120
2.1	Český pravopis ve vztahu k jazykovým rovinám a komunikačním aspektům	120
2.2	Principy grafematické	120
2.2.1	Principy syntaktické	120
2.2.2	Principy pragmatické	121
2.3	Jiné typy pravopisných aspektů	121
VII	Grafémika a česká grafická soustava	122
	<i>Martin Beneš</i>	
1	Grafické a zvukové reprezentační systémy a významová rovina jazyka	122
2	Terminologie (na příkladu češtiny)	124
3	Korespondence foném- grafém v češtině a principy českého pravopisu	127
VIII	K fonologickým rysům českého pravopisu	139
	<i>Oldřich Uličný</i>	
1	Narušování fonologického principu	139

2	Diakritika v češtině a polštině	139
3	Spřežkový pravopis	140
3.1	Spřežky v polštině	141
3.2	Spřežky v češtině	141
3.3	Kumulativní grafémy	142
4	Struktura českých spřežek	142
4.1	Protifonologický první grafém	142
4.2	Protifonologický druhý grafém	142
4.3	Protifonologické oba grafémy	142
5	Princip fonologický, nebo morfologický?	143
IX	K příznakovým grafickým a výslovnostním rysům současné češtiny	144
	<i>Oldřich Ulišný</i>	
1	Centrum a periferie v grafice a ve výslovnosti	144
1.1	Příznak, příznakový	144
2	Přejatá slova – příznakové centrum češtiny	145
2.1	Slova cizí a přejatá	145
2.2	Integrace přejatých výrazů	145
3	Psaní a výslovnost konsonantů v přejatých slovech	146
3.1	Vítězství -K-: už nikdy <i>balgón</i>	146
3.2	Konsonanty <i>k-g, s-z</i> ve slovech přejatých	147
4	Příznakovost centra a příznak fonologické opozice	148
4.1	Příznakovost fonologická a lexikální	148
4.2	Příznakovost a perifernost	148
4.3	<i>Rešerže aj.</i>	149
4.4	Signalizační, nikoli adaptabilní jev	149
5	Zápis a výslovnost vokálů ve slovech přejatých	149
5.1	Vokalická kvantita	149
5.2	Kvantita v domácích a přejatých slovech	150
5.3	Bohemizace derivační grafiky	150
5.4	Expresivní grafika -y-	150
5.5	Bohemizace výslovnosti cizích názvů	151
6	Některé domácí výrazy – periferie grafiky i výslovnosti	151
6.1	Hláskování českých písmen	151
6.2	Příznak fonologický a příznak lexikální	152
7	Hláskované graficko-fonické zkratky – druhé příznakové centrum českého jazyka	152
7.1	Zkratky GFH	152

7.2 Zkratky v lexikologii	153
7.3 Přízvuk zkratk GFH	154
7.4 Zkratky GFH jako lexémy	154
7.5 Lexikologický vs. fonetický přístup	155
7.6 Hlubkový aspekt zkratk GFH	155
7.7 Zkratky GFH v povrchových pozicích	156
7.8 Zkratky GFH – příznakové centrum lexika	157
8 Závěr	157
X Interpunkce jako případ syntaktického pravopisu	158
<i>Martin Prošek</i>	
1 Co je interpunkce	158
2 Interpunkční čárka	158
2.1 Tradiční výklady – interpunkce ve větě jednoduché	159
2.2 Tradiční výklady – interpunkce v souvětí	160
2.3 Spojky <i>a, i, ani, nebo, či</i>	160
2.4 Dvojité spojovací výrazy	162
2.5 Interpunkce ve větě jednoduché – subordinace	163
2.5.1 Přívlástek volný a těsný	163
2.5.2 Přívlástek postupně rozvíjející a několikanásobný	163
2.5.3 Příslovečná určení	164
2.5.4 Doplněk	165
2.5.5 Ostatní syntaktické vztahy	166
2.5.6 Infinitivní konstrukce	167
2.6 Čárka v souvětí	167
3 Perspektiva interpunkčního popisu	168
XI Úvahy nad současným českým pravopisem	169
<i>Martin Beneš – Kamila Smejkalová</i>	
1 K pravopisu přejatých slov	169
1.1 Postupy grafické adaptace přejatých a cizích výrazů	169
2 Míra adaptace	170
3 Současná kodifikace pravopisu přejatých slov	172
4 Psaní příslovečných spřežek	174
5 Psaní velkých písmen v češtině	178
6 Pravopis morfosyntaktický – záznam mluvnické shody	183
Literatura	189
Rejstřík	199
Summary	205